ISSN -2583-147X (P), **Vol.- 9, Issue No.X, January 2024**
Bastabatara Pariprakash Prachee
Peer Reviewed and Referred Research Journal

ସାଂପ୍ରତିକ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧ

ଡକ୍ଟର ବସନ୍ତ କିଶୋର ସାହୁ

ସୃଷ୍ଟିରେ ମଣିଷ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜୀବ । କାରଣ ତାର ବାକ୍ ଶକ୍ତି ସହିତ ଭଲମନ୍ଦ ବିଚାର ଶକ୍ତି ରହିଛି । ସେ ଭଲ-ମନ୍ଦ, ଉଚିତ-ଅନୁଚିତ୍ ସତ-ମିଛ ଆଦି ବିଚାର କରି କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରେ । କିନ୍ତୁ, ଶିକ୍ଷା ସଭ୍ୟତାର ବିକାଶ, ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ଜ୍ଞାନ କୌଶଳ ପ୍ରଚଳନ ଫଳରେ ମଣିଷ ଠାରୁ ସେହି ଦିବ୍ୟ ଶକ୍ତି କ୍ରମଶଃ ଦୂରେଇ ଯାଉଛି । ବିନା ପରିଶ୍ରମରେ ଲାଭ, ଅନ୍ୟକୁ ଠକି ଧନୀ ହେବାର ଲାଳସା, ସରକାରୀ ଯୋଜନାରୁ ମିଳୁଥିବା ଅଯାଚିତ ସୁଖ ସୁବିଧା ଆଜି ମଣିଷକୁ ଅଥର୍ବ, ପଙ୍ଗୁ ଓ ବିପଥଗାମୀ କରିଛି । ଏହା ଦ୍ୱାରା ଭଲମନ୍ଦ ବିଚାର କରିବାର ଶକ୍ତି ତା ଠାରୁ ଲୋପ ପାଇ ଆସିଲାଣି । ପରିଶ୍ରମ କରି କିଛି ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ଆଜି ସମସ୍ତେ ବିତସ୍ପୃହ । ରାଜନୀତିର ପଶା ପାଲିରେ ସମ୍ପ୍ରତି ମୂଲ୍ୟବୋଧ ସୁଦୂର ପରାହତ । ସତ୍ୟ ଧର୍ମ ନ୍ୟାୟ ପଥରେ ଚାଲିବା, ଦେବତା ଓ ଅଲୌକିକ ଶକ୍ତିଙ୍କୁ ଭୟ କରିବା ଭାବନା ଆଜି ଲୋକଙ୍କୁ ଭୟଭୀତ କରି ପାରୁନାହିଁ । ପୂଜ୍ୟପୂଜା, ପିତୃମାତୃ ତଥା ବୟୋଜ୍ୟେଷ୍ଠଙ୍କ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ଆଜି ଆକାଶ କଇଁଆ ସଦୃଶ । ସେଥିପାଇଁ ଦେବ ମନ୍ଦିରରୁ ଚୋରି, ବୟସ୍କଙ୍କୁ ଅସମ୍ମାନ, ପିତାମାତଙ୍କୁ ବୃଦ୍ଧାଶ୍ରମକୁ ପଠାଇବା ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ମିଥ୍ୟା, ଅଧର୍ମ, ଅନ୍ୟାୟ ପରି ନାନା ଅନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ମଣିଷ ପଶ୍ଚାତପଦ ହେଉନାହିଁ ।

'ସା ବିଦ୍ୟା ଯା ବିମୁକ୍ତୟେ'- ନୀତିବାଣୀ ଆଜି ତାର ବ୍ୟବହାରିକ ମୂଲ୍ୟ ହରାଇ ବସିଛି । ଶିକ୍ଷା ଆଜି ବ୍ୟବସାୟ ହୋଇଛି । ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟା ମଣିଷକୁ ମୁକ୍ତି ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲା ଆଜି ତାହା ଲେଖିପଢ଼ି ଜାଣିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବୁଝାଉଛି । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଗୁରୁଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସତ୍ତ୍ୱେ ନକଲ କରିବାକୁ ପାପ ଭାବୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ, ଆଜିର ଶିଷ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀ ବା ବୋର୍ଡ ପରୀକ୍ଷାରେ ନକଲ ବା କପି କରି କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହେବାକୁ 'ମୂଲ୍ୟବୋଧ' ବୋଲି ଭାବୁଛି । ଏଥିରେ ପିତାମାତା, କୋଚିଙ୍ଗ ସେଣ୍ଟର, ଟିଉସନ ସାର୍ ଓ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷୟତ୍ରୀ ସହଯୋଗ କରୁଛନ୍ତି । ଶିକ୍ଷା ପରି ମୂଲ୍ୟବାନ ବୃତ୍ତିରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ନକଲି ପ୍ରମାଣପତ୍ର ଦେଇ ଚାକରି ହାତେଇ ନେଉଛନ୍ତି । ସୁବିଧାଜନକ ଆମଦାନୀରେ ନିଜକୁ ନିଯୁକ୍ତି କରାଇବାକୁ ଅନେକ ଶିକ୍ଷିତ ବ୍ୟକ୍ତି କୁଣ୍ଠିତ ହେଉନାହାଁନ୍ତି । ସ୍ୱାର୍ଥ, ଅହଙ୍କାର, ଗର୍ବ, ପରଶ୍ରୀକାତରତା, ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାର ଆଦି ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟବହାରିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାଗୁଡ଼ିକର ଅତ୍ୟଧିକ ବୃଦ୍ଧି ଫଳରେ ସମାଜରୁ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ପରି ବହୁମୂଲ୍ୟ ବିଚାରଧାରା ଲୋପ ପାଇବାକୁ ବସିଲାଣି ।

ପୂର୍ବେ ଭାରତରେ ପ୍ରଚଳିତ ଗୁରୁକୁଳ ଶିକ୍ଷାପଦ୍ଧତିରେ ଯେଉଁପରି ଶିଷ୍ୟକୁ ସର୍ବଗୁଣ ସମ୍ପନ୍ନ କରିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରାଯାଉଥିଲା ଆଜି ତାହା ସ୍ୱପ୍ନରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଇଂରେଜ ସରକାର ଆଧୁନିକ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳନ କରି କିରାଣୀ ଗୋଷ୍ଠି ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଷ ହେବ ଭାରତରୁ ବିଦାୟ ନେଇଥିଲେ ହେଁ ଆମର ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିନାହିଁ । ଆଜି ଆମେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶିକ୍ଷାନୀତିର ପ୍ରଚଳନ କରି ପାରିନାହୁଁ । ବାରମ୍ବାର ଶିକ୍ଷାନୀତିର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଓ ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷା କରିଚାଲିଛୁ । ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟକୁ 'ମୂଲ୍ୟବୋଧ'କୁ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ସମ୍ମାନ କରୁଥିବା ଶିକ୍ଷକ ଆସୁ ନଥିବାରୁ ଶିକ୍ଷାର ମାନ ହ୍ରାସ ପାଉଛି । ଯେଉଁମାନେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଆସୁଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ଏହି ବୃତ୍ତି ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ନଥିବାରୁ କେଉଁଠି ସେମାନେ କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥଳୀକୁ ବିଳମ୍ବରେ ଆସୁଛନ୍ତିତ କେଉଁଠି ନିଶାପାନ ଓ ମାଦକ ଦ୍ରବ୍ୟ ସେବନ କରି ଆସୁଛନ୍ତି । କେଉଁଠି କେଉଁଠି ଶ୍ରେଣୀ କକ୍ଷରେ ପିଲାଙ୍କୁ ପାଠ ଦେଇ ଶିକ୍ଷକ ନିଜେ ସୁଖ ନିଦ୍ରାରେ ଶୟନ କରୁଛି । ଶିକ୍ଷାୟତନରେ ଛାତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଅଶାଳୀନ ବ୍ୟବହାର ଓ ଯୌନ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି । ଏହି ସବୁ ଅବକ୍ଷୟମୁଖୀ ବିଷୟ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାରୁ ପରିସମାପ୍ତି ନଘଟିଲେ ଉପଯୁକ୍ତ ଗୁରୁ ଓ ଶିଷ୍ୟ ମିଳିବା ସୁଦୂର ପରାହତ ହୋଇ ରହିବ ।

ଆଜି ସରକାରୀ ସ୍ତରରେ ଶିକ୍ଷକମାନେ ନିଜର ଯୋଗ୍ୟତାନୁଯାୟୀ ପାରିଶ୍ରମିକ ପାଉ ନାହାଁନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନେ ପିଲାଙ୍କ ଜୀବନ ସହିତ ଖେଳ ଖେଳି ଚାଲୁଛନ୍ତି । ଦାବୀ ହାସଲ ପାଇଁ ଧାରଣାରେ ବସୁଛନ୍ତି । ପ୍ରାଇଭେଟ ସ୍କୁଲମାନଙ୍କରେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ଶିକ୍ଷକମାନେ କମ୍ ପଇସାରେ ଅଧିକ ସମୟ ଦେଇ ପିଲାଙ୍କ

ଭବିଷ୍ୟତ ଗଢୁଥିବା ବେଳେ, ସରକାରୀ ସ୍କୁଲ୍‌ର ଶିକ୍ଷକମାନେ ନିଜର ଦାୟିତ୍ୱ ଭୁଲିଯାଇ ଅନେକ ଅନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲିପ୍ତ ରହୁଛନ୍ତି ।

ଶିକ୍ଷା ଜୀବନର ସର୍ବ ସଫଳତାର ଚାବିକାଠି । ଭଲ ମଣିଷ ହେବା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା ମହୋଷଧି ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ତେଣୁ, ମଣିଷର ବୌଦ୍ଧିକ, ମାନସିକ ଓ ଶାରୀରିକ ବିକାଶ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଉପରେ ସର୍ବାଦୌ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଭଲ ମଣିଷ ହେବାର କୌଶଳ ତଥା ମାନବିକତା ସମ୍ପନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ପିଲା ବେଳୁ ଶିକ୍ଷା ଦିଆ ଯାଉ ନଥିବାରୁ ସେମାନେ ବିପଥଗାମୀ ହେଉଛନ୍ତି । ମାନବିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ତଥା ସାମାଜିକ ଅବକ୍ଷୟ ମୂଳରେ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ତ୍ରୁଟି ରହିଥିବା ବୁଦ୍ଧିଜୀବିମାନେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କଲେଣି । ରାମମୂର୍ତ୍ତି କମିଶନ ଶିକ୍ଷାନୀତି ପରିବର୍ତ୍ତନର ଯେଉଁ ପ୍ରଥମ ତିନୋଟି କାରଣ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ସେଥିରେ ମୂଲ୍ୟବୋଧଭିତ୍ତିକ ଶିକ୍ଷା ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଛନ୍ତି । ଫଳରେ ଆଜି ମାନବିକତା ପରି ଦିବ୍ୟ ଗୁଣ ଅନ୍ତଃସାରଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ବହୁ ଭାବରେ ବର୍ହିମୁଖୀ ହୋଇ ପଡିଛି । ମାନବିକତା ପରି ମହତ୍ ଗୁଣକୁ ଅନ୍ତଃର୍ମୁଖୀ କରିବା ପାଇଁ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଭିତ୍ତିକ ଶିକ୍ଷାର ଯଥେଷ୍ଟ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

ଶିକ୍ଷା ହେଉଛି ବାରୁଦ ସଦୃଶ । ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାରୁ କୌଣସି ଦେଶର ସଭ୍ୟତାର ମାପକାଠି ଜାଣିହୁଏ । ଯଦି ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷା ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଏ ଓ ସେମାନେ ତାର ସଫଳ ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତି ତେବେ ସେଥିରୁ ଯେଉଁ ନିଷ୍କର୍ଷ ମିଳିବ ତାହା ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯିବ ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥରେ କହିଲେ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଦୋହଲାଇ ଦେବ । ସେଥିପାଇଁ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସରକାର ବାରମ୍ବାର ଶିକ୍ଷାନୀତିର ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଭୁଆଁ ବୁଲାଉଛନ୍ତି ।

ଏବେ ଆସିବା ମୂଲ୍ୟବୋଧ କ'ଣ ଜାଣିବା । ମୂଲ୍ୟବୋଧ ମଣିଷର ଭାବନା ଓ ଦୃଢ଼ ଇଚ୍ଛାଶକ୍ତିକୁ ବୁଝାଏ । ଜ୍ଞାନୀ ଗୁଣୀ ଓ ବିଦ୍ୱାନଙ୍କ ମତରେ 'ମୂଲ୍ୟବୋଧ' ହେଉଛି ବ୍ୟକ୍ତିର ମଣିଷପଣିଆର ମାନଦଣ୍ଡ । ଯେଉଁ ମଣିଷର ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଯେତିକି ଉନ୍ନତ ଓ ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ସେହି ମଣିଷ ସେତିକି ପୂଜ୍ୟ । ଯେଉଁ ଦେଶ ବା ସରକାରଙ୍କର ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଯେତେ ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ସେ ଦେଶ ସେତିକି ବରେଣ୍ୟ ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଏହି ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ପୁଣି ବିଭିନ୍ନ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି -ଯଥା ନୈତିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ, ସାମାଜିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ, ଧାର୍ମିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଇତ୍ୟାଦି । ନୈତିକତା ସମ୍ପନ୍ନ ମଣିଷ ଭଲ ମଣିଷ ଓ ନୈତିକତା ରହିତ ମଣିଷ ଖରାପ ମଣିଷ ଭାବରେ ବିବେଚିତ ହୁଏ । ତେଣୁ ନୈତିକତା ଭଲ-ମନ୍ଦ, ଉଚିତ୍ ଅନୁଚିତ୍ ବିଚାର ଯାହା ସମସାମୟିକ ଚଳଣି ଓ ପରମ୍ପରା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥାଏ ।

ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଆମ ଅନ୍ତରର ମୂଲ୍ୟକୁ ବିକଶିତ କରିଥାଏ । ଯାହା ଦ୍ୱାରା ମଣିଷର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ବିକାଶ ଘଟିଥାଏ । ମନୋବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କ ମତରେ ଶିଶୁକୁ ଏପରି ପରିବେଶରେ ଗଢ଼ିବା ଆବଶ୍ୟକ ଯେ ସେ ପ୍ରତିଦିନ ସଂଘର୍ଷ ଓ ସାର୍ବଜନୀନ ବିଷୟରେ ତର୍କ କରି ଶିଖିବା ଆବଶ୍ୟକ । ମୂଲ୍ୟବୋଧ ମଣିଷର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ବୃଦ୍ଧିରେ ସହାୟକ ହୁଏ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ଶିଶୁ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଓ ଅନୁଶାସିତ ହୋଇଥାଏ । ମୂଲ୍ୟବୋଧଭିତ୍ତିକ ଶିକ୍ଷା ଶିଶୁର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ବିକାଶର ମୂଳାଧାର ଅଟେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଶିଶୁ କଠିନ ପରିସ୍ଥିତିର ଏକଲା ମୁକାବିଲା କରି ଶିଖିଥାଏ । ସାମାଜିକ, ନୈତିକ ଓ ଲୋକତାନ୍ତ୍ରିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଓ ଦାୟିତ୍ୱକୁ ସେ ସଫଳତା ସହିତ ନିର୍ବାହ କରିଥାଏ । ମୂଲ୍ୟବୋଧଭିତ୍ତିକ ଶିକ୍ଷା ନିମ୍ନ ପ୍ରକାରେ ଶିଶୁକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ- (୧) ଶାରୀରିକ ଓ ମାନସିକ ବିକାଶର ପଥ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିବା । (୨) କଥାବର୍ତ୍ତା ଶୈଳୀ ଓ ଭାଇଚାରା ଭାବ ତା ମନରେ ବିକଶିତ କରିବା । (୩) ଦେଶ ଭକ୍ତି ତଥା ଜାତୀୟତାବାଦୀ ଚେତନା ଶିଶୁ ଭିତରେ ସୃଷ୍ଟି କରିବା । (୪) ଶିଶୁ ମନରେ ଧାର୍ମିକ ଭାବନା ସହିତ ସହିଷ୍ଣୁତା ଭାବନା ବୃଦ୍ଧି କରିବା ।

ଏ ସବୁ ଗୁଣ ସହିତ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଆହୁରି ଅନେକ କଥା ଶିଶୁକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ସମାଜରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରାଏ । ଯଥା- (କ)ଜୀବନର ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବାରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ । (ଖ) ଶିଶୁର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ବିକାଶରେ ସହାୟକ ହେବା ସହିତ ଜୀବନରେ ଘଟୁଥିବା ସମସ୍ତ ସଂଘର୍ଷର କାହାଣୀ ବା ବିଚାରଧାରା ସହିତ ଶିଶୁକୁ ପରିଚିତ କରାଇ ତାକୁ ଜୀବନ ପ୍ରତି ଆଶାବାଦୀ କରିଥାଏ । (ଗ) ସମସ୍ତ ପ୍ରତିକୂଳ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଶିଶୁ ମନରେ ସକାରାତ୍ମକ ଭାବନା ସୃଷ୍ଟି କରି ଭବ୍ୟଷ୍ୟତରେ ଆସିବାକୁ ଥିବା କଠିନ ସମସ୍ୟାରୁ କେମିତି ମୁକ୍ତି ମିଳିବ ସେ କଥା ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥାଏ । (ଘ) ନିଜକୁ ଓ ନିଜ ଜୀବନ ଶୈଳୀ ଜାଣିବାରେ ସହାୟକ ହେବା ସହିତ ଭବିଷ୍ୟତ ଜୀବନକୁ କିପରି ଶୃଙ୍ଖଳିତ କରି ଚଳିବାକୁ ହେବ ତାହା ଶିଶୁକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥାଏ । (ଙ) ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଶିଶୁକୁ ଅଧିକ ଦାୟିତ୍ୱସମ୍ପନ୍ନ ପରୋପକାରୀ ହେବାକୁ ପ୍ରେରଣା ଦିଏ । (ଚ) ଆଗାମୀ ଦିନରେ କିପରି ପ୍ରତିଯୋଗୀ ଭାବନା ନେଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହେବ ତାହା ଶିକ୍ଷା ଦିଏ । (ଛ) ଏହା ଶିଶୁର ଚରିତ୍ର ଗଠନରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ ।

ତେଣୁ ସମସ୍ତେ ମୂଲ୍ୟବୋଧଭିତ୍ତିକ ଶିକ୍ଷାକୁ ଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ ।

ମୂଲ୍ୟବୋଧଭିତ୍ତିକ ଶିକ୍ଷାର ମହତ୍ତ୍ୱ ଓ ଆବଶ୍ୟକତା :

ମୂଲ୍ୟବୋଧଭିତ୍ତିକ ଶିକ୍ଷାର ଏକ ନୂତନ ଅନୁଶାସନ ପରିଦୃଶ୍ୟ ହୁଏ । କେବଳ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ନୁହେଁ ତା ଅନ୍ତରାଳର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ କାରଣ ସମ୍ପର୍କରେ ମଧ୍ୟ ବିଚାର ବିମର୍ଷର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ମୂଲ୍ୟବୋଧଭିତ୍ତିକ ଶିକ୍ଷାର ମହତ୍ତ୍ୱ ଓ ବିଶେଷ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଉପଯୁକ୍ତ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ନେବାରେ ଏହା ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ । ବୟସ

ବଢ଼ିବା ସହିତ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦାୟିତ୍ୱ ଶିଶୁକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିଥାଏ । ବେଳେବେଳେ ଶିଶୁ ମନରେ ଅର୍ଥହୀନ ଭାବନା ବଳବତ୍ତର ହୋଇ ତାକୁ ମାନସିକ ଅଶାନ୍ତି ଦେଇଥାଏ । ଜୀବନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ପଥରୁ ବିଚ୍ୟୁତ ହୋଇ କ୍ୟାରିୟର ସଂକଟରେ ଛାତ୍ର ଗତି କଲା ବେଳେ ତା ମନରେ ଅନେକ ଅସନ୍ତୋଷ ଓ ନକାରାତ୍ମକ ଭାବନା ଜାଗରିତ ହୋଇଥାଏ । ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୂଲ୍ୟବୋଧଭିତ୍ତିକ ଶିକ୍ଷା ତାର ଜିଜ୍ଞାସା ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ଅବଦମିତ କରି ତାକୁ ଜ୍ଞାନୀ, ଗୁଣୀ କରି ଗଢ଼ି ତୋଳିବା ସହିତ ତାର ଭବିଷ୍ୟତ ଜୀବନକୁ ଶୃଙ୍ଖଳିତ କରିଥାଏ ।

ମୂଲ୍ୟବୋଧଭିତ୍ତିକ ଶିକ୍ଷାରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଭୂମିକା :

ପିତାମାତାଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଶିଶୁ ଗୁରୁଙ୍କ କଥା ଓ ପରାମର୍ଶକୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥାଏ । ଗୁରୁ ଜଣେ କୁମ୍ଭାର ସଦୃଶ ଶିଶୁକୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଛାଞ୍ଚରେ ପକାଇ ତାର ଭବିଷ୍ୟତ ଗଠନ କରିଥାଏ । ଶିଶୁକୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆକାର ଦେବାରେ ଗୁରୁଙ୍କ ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶନ ସହାୟକ ହୁଏ । ଗୁରୁ ଶିଶୁକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ତାକୁ ଆଦର୍ଶ ମଣିଷ କରି ଗଢ଼ି ତୋଳେ । ଗୁରୁଙ୍କ ପ୍ରଥମ ଓ ପ୍ରଧାନ ଦାୟିତ୍ୱ ହେଉଛି ସେ ଶିଷ୍ୟକୁ କିପରି ବର୍ତ୍ତମାନ ଓ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଶିକ୍ଷିତ କରି ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ନିର୍ମାଣ କରିବ ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବା । ଶିକ୍ଷାରେ ଯେପରି ପରମ୍ପରା ଓ ନୂତନତାର ମିଶ୍ରଣ ଘଟିବ ସେଥିପ୍ରତି ଗୁରୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ । ପୁସ୍ତକଗତ ଜ୍ଞାନ ସହିତ ଜୀବନର ବ୍ୟବହାରିକ ଜ୍ଞାନ ସମ୍ପର୍କରେ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଅବଗତ କରାଇବା ଆବଶ୍ୟକ । ଛାତ୍ର ଏକ ମାଟି ପିଣ୍ଡୁଳା ସଦୃଶ । ତାକୁ ଗୁରୁ ଯେପରି ନିର୍ମାଣ କରିବେ, ସେ ସେପରି ହୋଇପାରିବ । ନୈତିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷା ଶିଶୁ ପିଲାବେଳୁ ପାଇଥାଏ ତାହା ତାକୁ ସାରା ଜୀବନ ପ୍ରଭାବିତ କରି ରଖେ । ତାର ଅବଚେତନ ମନ ତଳେ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଗଭୀର ଭାବରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଥାଏ । ଛାତ୍ର ଜୀବନରୁ ଶିଶୁର ଚରିତ୍ର ନିର୍ମାଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ ।

ମୂଲ୍ୟବୋଧଭିତ୍ତିକ ଶିକ୍ଷାର କିଛି ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ସମସ୍ତେ ମନେ ରଖି ଜୀବନରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଯଥା (୧) ସହାନୁଭୂତି (୨) ସାମ୍ୟ ବା ସମାନତା (୩) ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ (୪) ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସଚେତନତା ।

ସମାଜରେ ଜଣେ ଭଲ ଓ ଆଦର୍ଶ ମଣିଷ ହେବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ମୂଲ୍ୟବୋଧଗୁଡ଼ିକ ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ତାହା ସମସ୍ତେ ଗ୍ରହଣ କରିନେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଧର୍ମ, ନୀତି, ଆଦର୍ଶ ଆଦି ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଶିଶୁକୁ ଅନେକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ କରି ଗଢ଼ି ତୋଳେ । କେତେକ ସାର୍ବଜନୀନ ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ସମସ୍ତେ ଗ୍ରହଣ କରିଥାଆନ୍ତି । ଯଥା-

- ପରୋପକାରାୟ ସ୍ୱର୍ଗାୟ
- ଏକତା ବଳେ ସର୍ବ ସିଦ୍ଧି
- ସତ କେବେ ଲୁଚି ରୁହେନା
- ମିଛ କହିବା ମହା ପାପ
- ସତ କହିବାକୁ କିଆଁ ଡରିବ, ସତ କହି ପଛେ ମଲେ ମରିବି ।
- ପର ପାଇଁ ଗାତ ଖୋଳିଲେ, ନିଜେ ସେ ଗାତରେ ପଡିବା
- ମାନବ ସେବାହିଁ ମାଧବ ସେବା

ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ଉଦାହରଣ ଦେଇ ଏହାକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ କରିଦେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଶିଶୁ ଗୁରୁଙ୍କୁ ନିଜର ଆଦର୍ଶ ମାନିଥାଏ । ତେଣୁ, ଗୁରୁ ଶିଶୁକୁ ସମୟାନୁବର୍ତ୍ତିତା ମୂଲ୍ୟବୋଧ କହି ଯଦି ନିଜେ ଶ୍ରେଣୀକୁ ବିଳମ୍ବରେ ଆସନ୍ତି, ତେବେ ସେ ଶିଶୁଙ୍କ ନିକଟରେ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ହେବେ । ସେହିପରି ଜୀବନରେ ମିଛ କହିବା ମହା ପାପ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ, ଯଦି ଗୁରୁ ନିଜେ ମିଛ କୁହନ୍ତି ଓ ତାହା ପିଲାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପଡେ ତେବେ ଶିଶୁ ତାକୁ କେବେ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବ ନାହିଁ ।

ନିମ୍ନରେ ଆଉ କେତେକ କାଳଜୟୀ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଉଦାହରଣ ପ୍ରଦାନ କରାଗଲା-

୧) ବୁଝି ବିଚାରି କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ, ପ୍ରମାଦ ନ ପଡଇ ଭଲେ ।
୨) ଥିଲେ ଥାଉ ଗୁଣ ହଜାର, ଚରିତ୍ର ନଥିଲେ ସବୁ ଅସାର
୩) ପ୍ରାଣୀର ଭଲ ମନ୍ଦ ବାଣୀ, ମରଣ କାଳେ ତାହା ଜାଣି ।
୪) ଅମୃତ ବିନୟ ବଚନ, କହି ତୋଷିବ ପ୍ରାଣୀ ମନ ।

ସମ୍ପ୍ରତି ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଶିକ୍ଷାକୁ ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନର ପ୍ରଧାନ ମାଧ୍ୟମ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଉଥିବାରୁ ଆମର ସମସ୍ତ ପ୍ରାଚୀନ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ତାର ବ୍ୟବହାରିକ ମୂଲ୍ୟ ହରାଇ ବସିଛି । ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ସମ୍ମାନ ମିଳୁ ନଥିବାରୁ ସେମାନେ ନିଜେ ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ଧରି ରଖି ପାରୁ ନାହାଁନ୍ତି କି ଶିଶୁକୁ ସତ୍ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ପାରୁନାହାଁନ୍ତି । ଚାଷୀ ହୁଡିଲେ ବରଷେ, ଭୋଟର ହୁଡିଲେ ପାଞ୍ଚ ବରଷ ବୋଲି ଆମେ ସମସ୍ତେ ଜାଣିଛେ । ମାତ୍ର, ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ହୁଡିଲେ ଗୋଟିଏ ପୁରୁଷ ବୋଲି ଆମେ ସମସ୍ତେ ଜାଣି ମଧ୍ୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ଠିକ୍ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ ଓ ପ୍ରୟୋଗ କରି ପାରୁନାହୁଁ । ପିଲାଟି ବେଳୁ ଶିଶୁ ମନରେ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ବୀଜ ବପନ କରି ତାକୁ ଆଦର୍ଶ ମଣିଷ କରିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତଙ୍କର ଉଦ୍ୟମ ଓ ସହଯୋଗର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ସମସ୍ତେ ଏ ଦିଗରେ ବିଚାର କରି କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ, ଏହାହିଁ ମୁଁ ଆଶା କରୁଛି ।

କୁଆଁପାଳ-୭୫୪୨୦୪, କଟକ
ଦୂରଭାଷ : ୯୪୩୭୫୨୬୨୦୧